

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих
актів України щодо вжиття заходів із забезпечення безпеки громадян
в умовах особливого періоду»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

У зв'язку з початком російської збройної агресії проти України був прийнятий Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 2101-ІХ.

Згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 65/2022, затвердженим Законом України від 03.03.2022 р. № 2105-ІХ, в Україні було оголошено проведення загальної мобілізації.

В умовах підвищеної динаміки бойових дій, масованих обстрілів території України з боку агресора особливу небезпеку становить масове ураження цивільних об'єктів ракетами та артилерійськими снарядами, загибель та заподіяння поранень мирному населенню.

За таких умов особливу суспільну значимість набуває забезпечення доступу громадян до захисних споруд цивільного захисту.

Їх функціонування та експлуатація нині регулюється нормами Кодексу цивільного захисту України, Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій» від 29.07.2022 р. № 2486-ІХ та низкою підзаконних нормативно-правових актів, зокрема Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту» від 10.03.2017 р. № 138, Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» від 09.07.2018 р. № 579 та ін.

На жаль, попри тривалий період широкомасштабної російської агресії проти України, виявлені численні недоліки зі станом доступності цивільних укриттів для громадян України. Унаслідок злочинної недбалості та невиконання своїх прямих обов'язків з боку представників місцевої влади часто гинуть мирні громадяни, захисні споруди закриті або доступ до них ускладнений, іноді такі укриття не відповідають нормам щодо їх обладнання та забезпечення, що встановлені чинним законодавством.

У зв'язку з означеним існує потреба удосконалити існуючий механізм правового регулювання забезпечення безпеки громадян в умовах воєнного стану.

При підготовці пропонованого проєкту Закону були враховані оновлене законодавче регулювання відповідних правовідносин та зауваження Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення безпеки громадян в умовах воєнного стану» (реєстр. № 9358 від 06.06.2023 р.).

2. Мета законопроекту та шляхи її досягнення

Метою законопроекту є забезпечення умов для доступності захисних споруд цивільного захисту в умовах воєнного стану, відвернення загибелі або поранення цивільних громадян, підвищення відповідальності органів державної влади та їх посадових осіб за забезпечення безпеки громадян в умовах воєнних (бойових) дій з військами агресора.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту Закону

Проект Закону передбачає внесення взаємоузгоджених змін до трьох законодавчих актів: Кодексу цивільного захисту України, законів України «Про регулювання містобудівної діяльності» і «Про правовий режим воєнного стану».

Цими змінами передбачається встановити:

1) У КЦЗУ детальні умови експлуатації захисних споруд. Зокрема, встановлюється, що всі Вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту повинні передбачати: герметичність захисної споруди цивільного захисту (окрім протирадіаційного укриття); наявність всіх необхідних для життєзабезпечення інженерних мереж та приладів (електро- і водопостачання, вентиляції, опалення, каналізації, зв'язку та оповіщення); наявність теплих речей, лікарських засобів та іншого майна (у тому числі необхідних запасів питної води, теплих речей, електрогенератора), інструментів, передбачених відповідними нормами належності та переліками, встановленими для експлуатації захисних споруд цивільного захисту відповідно до законодавства; справність та комплектність обладнання; визначення відповідальної особи з обслуговування захисної споруди цивільного захисту; вжиття заходів щодо забезпечення знаходження захисної споруди цивільного захисту у придатному для використання стані, відповідному нормам щодо експлуатації захисних споруд цивільного захисту. Інші вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту відповідно до цього Кодексу визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, а в умовах воєнного стану визначаються Міністерством внутрішніх справ України;

2) захисні споруди цивільного захисту можуть, як виняток, використовуватися у мирний час для господарських, культурних і побутових потреб, натомість в умовах воєнного стану використання захисних споруд для культурних і побутових потреб забороняється;

3) забороняється не лише приватизація (відчуженню) цих споруд, але і будь-яке їх вилученню із державної та комунальної власності в будь-який інший спосіб;

4) в умовах воєнного стану орендні договори, об'єктом яких є захисні споруди, припиняються з ініціативи власника;

5) у статті 31 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" пропонується встановити, що проєктна документація на будівництво обов'язково має містити розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту, у складі якого обов'язково повинно передбачатися будівництво захисних споруд цивільного захисту або споруд подвійного призначення;

б) у Законі України «Про правовий режим воєнного стану» пропонується встановити додаткові заходи забезпечення безпеки громадян в умовах воєнного стану, а саме:

в умовах ведення воєнних (бойових) дій, для забезпечення безпеки населення забезпечується доступність захисних споруд цивільного захисту (далі – захисні споруди), у тому числі споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів, ведення їх обліку та забезпечення експлуатації відповідно до встановлених законодавством вимог;

дія цієї статті не поширюється на використання захисних споруд, які входять до складу запасних пунктів управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а також споруди, призначені для укриття особового складу військових підрозділів Збройних Сил, Національної гвардії, інших утворених відповідно до законів військових формувань, персоналу установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби, засуджених та осіб, узятих під варту, які утримуються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби;

підготовка захисних споруд цивільного захисту для укриття населення в умовах воєнних (бойових) дій здійснюється військовими адміністраціями та іншими уповноваженими державними органами відповідно до визначених законом повноважень. При цьому визначається технічний стан наявних захисних споруд цивільного захисту, а також наявність і технічний стан споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів.

Вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів в умовах воєнного стану визначаються Міністерством внутрішніх справ України;

на час дії воєнного стану: забороняється використання захисних споруд цивільного захисту всупереч їх призначенню; використання захисних споруд цивільного захисту для культурних і побутових потреб припиняється;

договори оренди приміщень, де розташовані захисні споруди цивільного захисту, підлягають розірванню з ініціативи власника в порядку, встановленому законодавством;

захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення та найпростіші укриття підлягають обов'язковим періодичним перевіркам на предмет додержання вимог законодавства щодо їх експлуатації в умовах воєнного стану, але не рідше ніж один раз на місяць. Такі перевірки проводяться працівниками військових адміністрацій або місцевих державних адміністрацій, які звітують про результати таких перевірок;

всі захисні споруди цивільного захисту на період дії воєнного стану обладнуються спеціальними камерами спостереження, фінансування встановлення та експлуатація яких здійснюється з коштів Державного бюджету України;

місцезорозташування захисних споруд цивільного захисту, а також умови доступу до них мають бути доведені до відома населення через державні та

комунальні медіа, а також оприлюднені на веб-сайтах органів місцевого самоврядування та/або військових адміністрацій у 10-денний строк від початку експлуатації;

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в сфері цивільного захисту, забезпечує розробку та створення інтерактивних електронних карт (у масштабах держави, областей та міст) із вказівками місць розташування захисних споруд цивільного захисту та умов їх експлуатації;

з метою нарощування фонду захисних споруд цивільного захисту в умовах воєнного стану військовими адміністраціями, а за їх відсутності місцевими державними адміністраціями має бути забезпечено державне замовлення, придбання (виготовлення) та утримання спеціальних конструкцій швидкостроєвуваних захисних споруд, зокрема блок-модульного типу, готових до монтажу та використання, зокрема в громадських місцях (на зупинках комунального транспорту тощо), з тим, щоб кожен громадянин міг самостійно дістатися до них протягом щонайбільше 10 хвилин;

будівництво спеціальних конструкцій швидкостроєвуваних захисних споруд цивільного захисту, зокрема блок-модульного типу, готових до монтажу та використання, здійснюється відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України, державних будівельних норм, державних стандартів і правил щодо впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту з урахуванням забезпечення їх доступності для інвалідів та інших маломобільних груп населення;

фінансування експлуатації наявних захисних споруд цивільного захисту та будівництва й експлуатації нових захисних споруд, у тому числі спеціальних конструкцій швидкостроєвуваних захисних споруд, здійснюється відповідно до спеціальної бюджетної програми, що фінансується з Державного бюджету України;

порядок забезпечення доступу населення до захисних споруд цивільного захисту та умови і порядок їх експлуатації визначається відповідно до закону Кабінетом Міністрів України;

перешкоджання доступу громадян до захисних споруд цивільного захисту в умовах воєнного стану тягне за собою відповідальність, установлену законом.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Регулювання правовідносин у зазначеній сфері здійснюється Конституцією України, Кодексом цивільного захисту України, законами України «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про правовий режим воєнного стану» та іншими законодавчими актами України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування проєкту Закону

На момент внесення проєкт Закону не потребує додаткових бюджетних коштів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проєкту Закону

Прийняття цього Закону створить умови для зміцнення безпеки громадян України та сприятиме забезпеченню доступності захисних споруд цивільного захисту для мирного населення в умовах воєнного стану в державі.

Народні депутати України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Геращенко Ірина Володимирівна
Сертифікат: 3FAA9288358EC0030400000085452F00A2C3DE00
Дійсний до: 21.01.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
188д9/1-2026/164030 від 09.07.2026

2285853